

РОДОТ

И

МАЛОТО

ОРУЖЈЕ

ВО

СЕВЕРНА

МАКЕДОНИЈА

:

КРАТКИ

ФАКТИ

Југоисточната и Источноевропска клириншка куќа за контрола на малото и лесно оружје (СЕЕСАЦ) е заедничка иницијатива на Програмата за развој на Обединетите нации (УНДП) и Советот за регионална соработка (РЦЦ) која има за цел да ги зајакне националните и регионалните капацитети за контрола и намалување на пролиферацијата и злоупотребата на малото и лесно оружје, и на тој начин да придонесе кон зајакнување на стабилноста, безбедноста и развојот во Југоисточна и Источна Европа.

Публикацијата на *Родот и малото оружје – Кратки факти* беше олеснета со придонесот на Европската Унија, преку Одлуката (ЗНБП) 2016/2356 на Советот на ЕУ за поддршка на активностите на СЕЕСАЦ за разоружување и контрола на оружјето во Југоисточна Европа.

За повеќе информации обратете се кај:

Менаџер на проектот на СЕЕСАЦ
Булевар Зоран Џинџиќ 64, 11000 Белград, Србија
Телефон: +381 11 415 5300
Факс: +381 11 415 5359
www.seesac.org

Благодарност:

Би сакале да изразиме благодарност до Комисијата за мало и лесно оружје (МЛО) за нејзината клучна поддршка во собирањето на податоците со што се овозможи спроведувањето на ова истражување. Во подготовката на извештајот исто така дадоа свој придонес и коментари и членовите на тимот на СЕЕСАЦ Јулијана Бузи и Теодора Зафиу.

Родот и малото оружје во Северна Македонија: Кратки факти

Автор на овој извештај е Драган Божаниќ, проектен службеник за род и истражувања на СЕЕСАЦ. Во подготовката на извештајот поддршка обезбеди Душан Џукиќ, помлад консултант. Ставовите изнесени во овој документ не ги изразуваат неопходно ставовите на Програмата за развој на Обединетите нации, Советот за регионална соработка или Европската Унија. Искористените именувања и презентирани материјали во оваа публикација не ги подразбираат ставовите на Програмата за развој на Обединетите нации, Советот за регионална соработка и Европската Унија во врска со 1) правниот статус на која било земја, територија или област, или нејзината власт или вооружени групи; или 2) разграничувањето на нејзините територии или граници.

Дизајн и графичко уредување: Владимир Гарбош
Обезбедување квалитет на дизајнот: Марина Илеш
Печатено од: Цицеро
Тираж: 100 примероци

© SEESAC 2019 - Сите права се задржани

РОДОТ И МАЛОТО ОРУЖЈЕ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

•
•

КРАТКИ ФАКТИ

За Кратките факти

Во серијата *Кратки факти* за родот и малото оружје е документирана повеќекратната поврзаност помеѓу родот и малото оружје во Југоисточна Европа (ЈИЕ) и се истакнати конкретните ризици со кои се соочуваат жените и мажите во однос на употребата и злоупотребата на огненото оружје.

Во *Кратките факти* е даден преглед на податоци поделени според пол за сопственоста, пристапот до огнено оружје и побарувачката за него, како и за неговото влијание врз жените и мажите, вклучително и за злоупотребата на огненото оружје во контекст на семејното насилство и самоубиствата.

Врз основа на подобрениот пристап до податоци поделени според пол, Кратките факти имаат за цел да го зголемат знаењето и свеста и на стручните лица и на општата јавност за родовите аспекти на малото оружје. Покрај тоа, им обезбедуваат на креаторите на политиките во Северна Македонија едноставна алатка за креирање политики засновани врз докази за вклучување на родот во законодавството и политиките за контрола на лесно оружје.

Извори на податоци

Податоците презентирани во Кратки факти се преземени од повеќе извори:

1. Истражување на дистрибуцијата и влијанието: Во соработка со владите во ЈИЕ, СЕЕСАЦ прибра и изврши анализа на податоци за да се утврдат трендовите во дистрибуцијата на малото оружје (особено во однос на типот, количината, поседувањето, дистрибуцијата, законската/незаконската трговија, производството и движењето на малото и лесно оружје) и влијанието на неговата злоупотреба врз граѓаните во регионот, и врз жените и врз мажите. Собрани се податоци за периодот 2012-2016 година. Освен ако не е поинаку наведено, податоците презентирани во оваа публикација се однесуваат на овој извор.

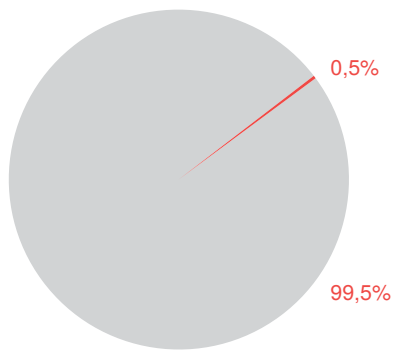
2. Истражување за перцепцијата: Во ноември и декември 2017 година, СЕЕСАЦ спроведе истражување на интернет за перцепцијата на јавноста за да се добијат поголеми сознанија за перцепцијата на јавноста за сигурноста и безбедноста, за употребата и поседувањето на огнено оружје и за изложеноста на насилство од огнено оружје во ЈИЕ. Во интернет истражувањето учествуваа вкупно 53 936 од Југоисточна Европа. Во Северна Македонија вкупно 2 666 испитаници одговорија на прашалникот.

3. Платформа за следење на вооруженото насилство (Armed Violence Monitoring Platform - АВМП): АВМП ги следи инцидентите со огнено оружје што се случиле во ЈИЕ од 2014 година па наваму. Податоците се собираат секојдневно врз основа на исечоци од локални медиуми, интернет пребарувачи и извештаи од јавни институции за релевантните инциденти со огнено оружје, доколку има такви. За целите на оваа анализа беа анализирани 480 извештаи за инциденти кои се случиле од 1 јануари 2014 година до 31 декември 2018 година.

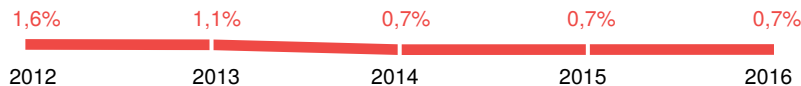
ГЛАВНИ НАОДИ

- 99,5% од целото огнено оружје во Северна Македонија е во сопственост на мажи, додека жените поседуваат само 0,5%;
- 35,5% од мажите и 15% од жените би поседувале оружје;
- 63,3% од жените и 50,6% од мажите сметаат дека доколку имаат оружје дома би се чувствуваале побезбедно;
- 37% од мажите и 13,9% од жените имале некакво директно лично искуство со оружје;
- Мажите учествуваат со 76% во жртвите на убиства со огнено оружје, додека жените учествуваат со 24%;
- 45% од убиените жени и 64,8% од убиените мажи се убиени со огнено оружје;
- Секое трето лице убиено во Северна Македонија било убиено од член на семејството;
- 50% од луѓето убиени од член на семејството биле убиени со огнено оружје;

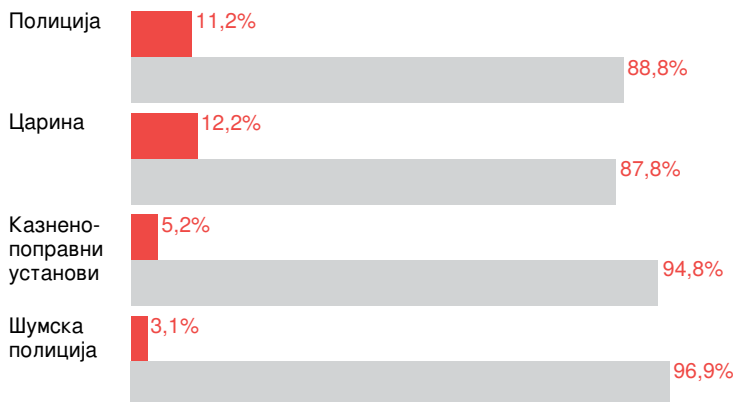
- 80% од жените убиени од нивниот интимен партнер биле убиени со огнено оружје;
- Секој четврти инцидент на семејно насилство кој вклучувал огнено оружје имал смртен исход;
- Само 5,7% од сите одземени дозволи за огнено оружје се одземени заради семејно насилство;
- 97,7% од кривичните дела со огнено оружје се извршени од мажи, а само 2,3% од жени;
- Сите убиства со огнено оружје биле извршени од мажи;
- Жените имаат двојно поголема веројатност од мажите да бидат убиени во нивните домови, станови или дворови;
- Мажите имаат двојно поголема веројатност отколку жените да бидат убиени на улица и се изложени на поголем ризик на јавни места.

Иматели на дозвола за оружје, по пол

Баратели на нови дозволи, по пол и година

Персонал во секторот за безбедност овластен за носење огнено оружје, по пол во 2016

8
• Жени • Мажи

↑

• Жени • Мажи

↑

1 / СОПСТВЕНОСТ, ПРИСТАП ДО ОГНЕНО ОРУЖЈЕ И ПОБАРУВАЧКА ЗА НЕГО

ПОСЕДУВАЊЕ ОД СТРАНА НА ЦИВИЛНИ ЛИЦА

99,5% од целото огнено оружје е во сопственост на мажи, додека жените поседуваат само 0,5% од огненото оружје

Во 2016 година, 172 790 мажи и 914 жени поседувале дозвола за огнено оружје.

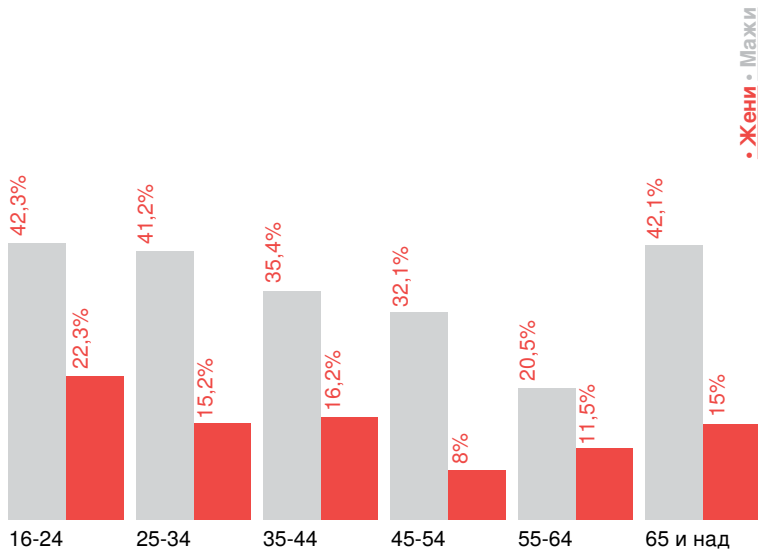
Помеѓу 2012 и 2016 година, мажите добиле 99,1% од сите дозволи, наспроти 0,9% дозволи издадени на жени. Само во 2016 година, 33 781 мажи и 254 жени поднеле барање за нови дозволи.

Мажите на возраст од 36 до 60 години сочинуваат 51,8% од сите баратели, а по нив следат мажите на возраст од 18 до 35 години со 43,8%. Кај жените, оние на возраст од 36 до 60 години имале најголема веројатност да поднесат барање за дозвола, што претставува 60,8% од сите жени баратели.

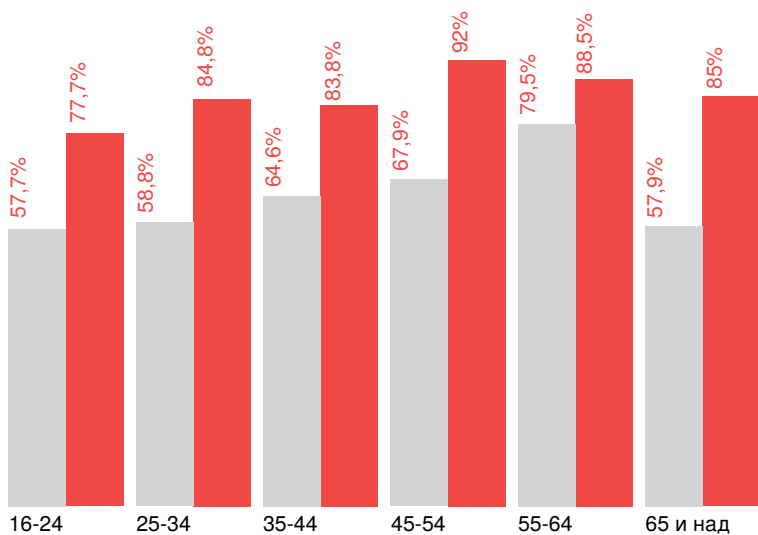
СЕКТОР ЗА БЕЗБЕДНОСТ

Мажите претставуваат огромно мнозинство на персоналот овластен да носи огнено оружје во целиот сектор за безбедност

Во 2016 година, 8 461 мажи и 945 жени припадници на полициските сили биле овластени да носат огнено оружје.

Дали би поседувале огнено оружје? - Да; по пол и возраст, 2017 (Извор: Истражување за перцепцијата) ↑

Дали би поседувале огнено оружје? - Не; по пол и возраст, 2017 (Извор: Истражување за перцепцијата) ↑

Сите вработени во приватните друштва за обезбедување и овластени да носат огнено оружје се мажи (184)

СТАВОВИ И ПОБАРУВАЧКА ЗА ОГНЕНО ОРУЖЈЕ

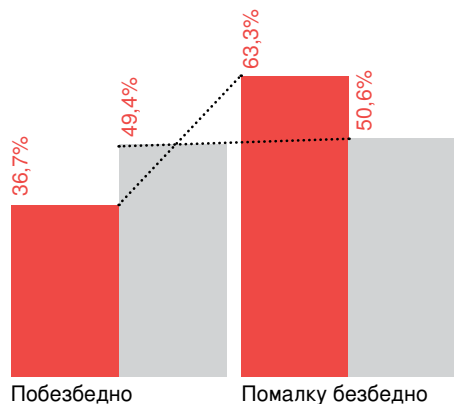
35,5% од мажите и **15%** од жените кои учествувале во истражувањето во 2017 година би поседувале оружје

Мажите на возраст од 16 до 24 години и мажите постари од 65 години имаат најголема веројатност да кажат дека би сакале да поседуваат оружје.

Сепак, поголемиот дел од жените и мажите, **85%** и **64,5%**, соодветно, не би поседувале оружје

Жените на возраст од 45 до 64 години имаат најмала веројатност да кажат дека би сакале да поседуваат оружје.

Иако **15%** од жените изјавиле дека би сакале да поседуваат оружје, тие претставуваат само **0,9%** од барателите на нови дозволи

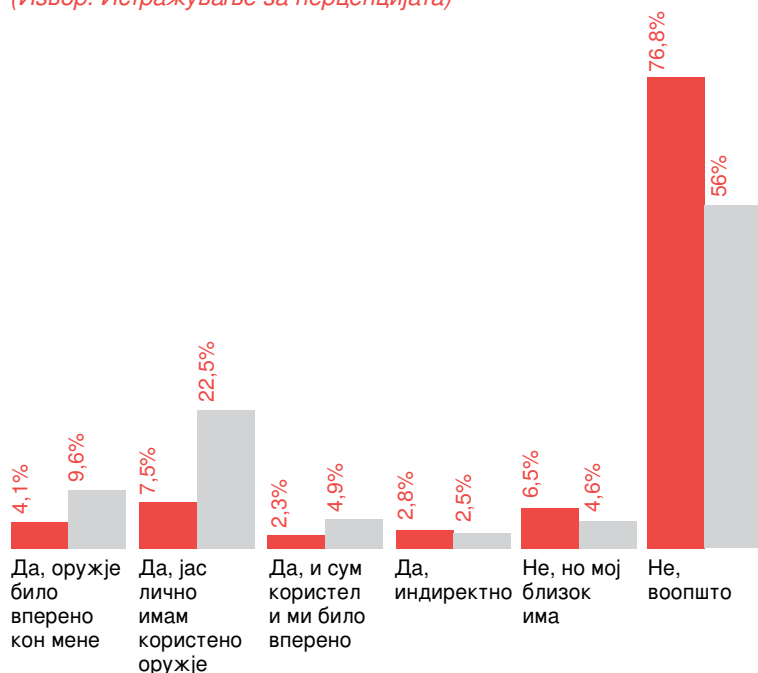
Дали ако имате оружје дома би се чувствувале побезбедно или помалу безбедно?, по пол, 2017

(Извор: Истражување за перцепцијата)

12
• Жени • Мажи

63,3% од жените и 50,6% од мажите сметаат дека ако имаат оружје дома би се чувствувале помалку безбедни

Жените имаат значително поголема веројатност отколку мажите да сметаат дека доколку имаат оружје дома би биле помалку безбедни, додека мажите се поделени по ова прашање. Мажите на возраст од 16 до 24 години имаат најголема веројатност да се чувствуваат побезбедни со оружје дома (60%), додека жените на возраст од 45 до 54 години имаат најголема веројатност да се чувствуваат помалку безбедни со оружје дома (74,3%).

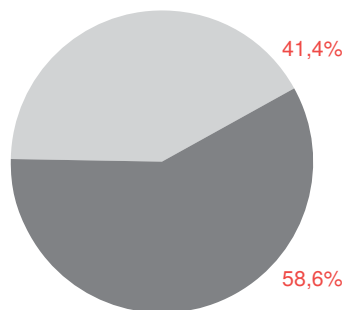
Дали некогаш сте имале искуство со употреба на оружје?, по пол, 2017 (Извор: Истражување за перцепцијата)

↑

2 / ИСКУСТВО

37% од мажите и 13,9% од жените имале некаква форма на директно лично искуство со оружје – или имале употребувано оружје, или им било вперено во нив, или и двете

Иако се јавуваат разлики помеѓу мажите и жените во однос на искуствата со оружје, тие се особено изразени во однос на употребата на огнено оружје - 22,5% од мажите имале употребено оружје наспрема 7,5% од жените.

Удел на убиства со огнено оружје во вкупниот број убиства, 2012-2016

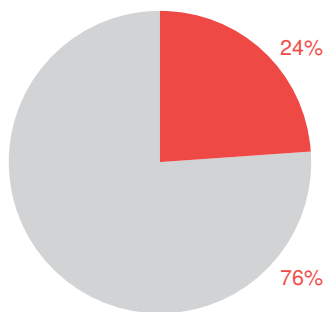
↙

3 / ЖРТВИ

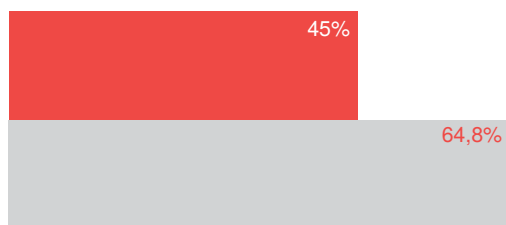
58,6% од сите убиства биле извршени со огнено оружје

Огненото оружје е најзастапен избор на оружје за извршување на убиства. 75 од 128 лица убиени меѓу 2012 и 2016 година се убиени со огнено оружје.

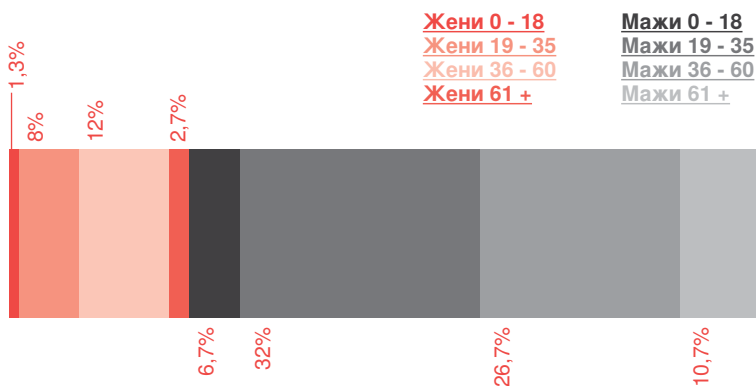
• Огнено оружје
• Други методи

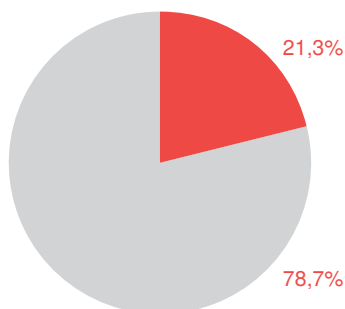
Жртви на убиства со огнено оружје, по пол 2012-2016

Жртви на убиства со огнено оружје од сите жртви на убиства, по пол 2012-2016

Жртви на убиства со огнено оружје, по пол и возраст, 2012-2016

Жртви на повреди од огнено оружје, по пол, 2012-2016

14
• Жени • Мажи

• Жени • Мажи

• Жени • Мажи

Мажите сочинуваат три четвртини од жртвите на убиства со огнено оружје, додека жените сочинуваат нешто помалку од една четвртина

57 мажи и 18 жени се убиени со огнено оружје во периодот од 2012 до 2016 година.

И покрај тоа што мажите го сочинуваат мнозинството на жртви на убиства, смртните случаи од огнено оружје се чести и за жените и за мажите.

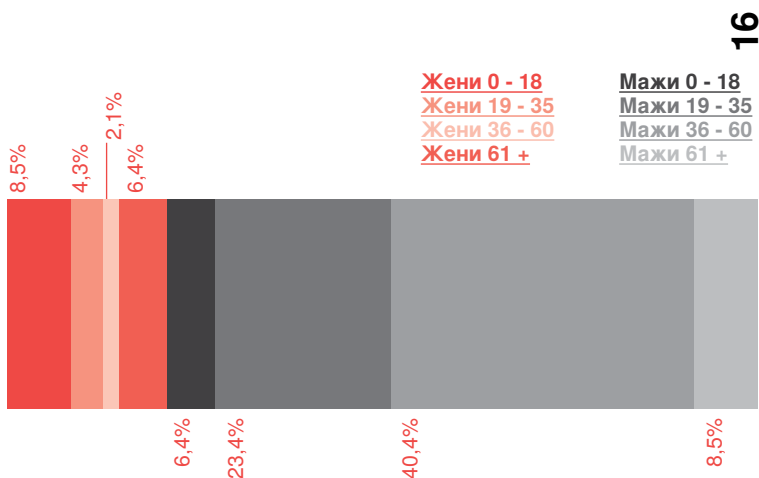
45% од жените (18 од 40) и 64,8% од мажите (57 од 88) убиени во Северна Македонија се убиени со огнено оружје

Мажите на возраст од 19 до 35 години претставуваат нешто помалку од една третина од сите жртви на убиства. Меѓу убиените жени, мнозинството се на возраст од 36 до 60 години.

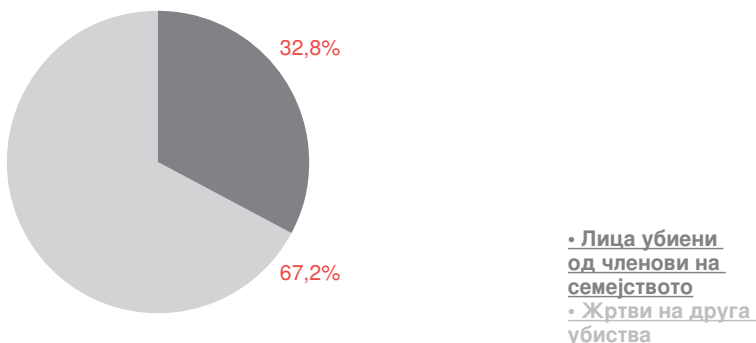
ПОВРЕДИ

Мажите претставуваат 78,7%, а жените 21,3% од луѓето кои се повредени од огнено оружје

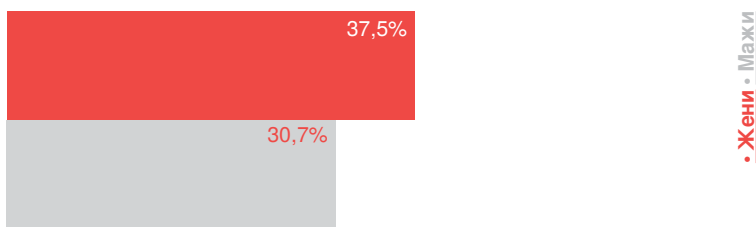
Пријавено е дека 37 мажи и 10 жени претрпеле повреди нанесени со огнено оружје во периодот од 2012 до 2016 година.

Жртви на повреди од огнено оружје, по пол и возраст, 2012-2016

Убиства извршени од член на семејството наспрема други убиства, 2012-2016

Убиства извршени од член на семејството во вкупно убиства, по пол, 2012-2016

Мажите на возраст од 36 до 60 години сочинуваат 40,4% од сите лица повредени од огнено оружје, по што следат мажите на возраст од 35 до 60 години и жените на возраст од 0 до 18 и 61 година и постари.

СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО

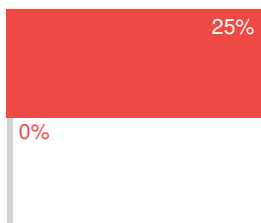
Секое трето лице убиено во Северна Македонија било убиено од член на семејството

Од 128 лица убиени во Северна Македонија во периодот од 2012 до 2016 година, 42 биле убиени од член на семејството, без разлика дали со огнено оружје или со други методи. 64,3% од нив биле мажи, а 35,7% жени, што во апсолутни броеви соодветно изнесува 27 и 15.

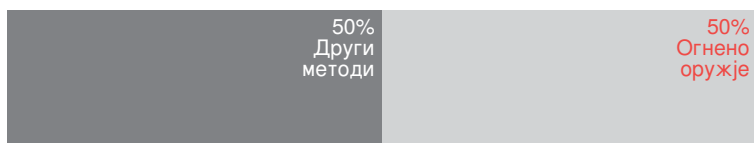
Семејното насилство ги погодува и жените и мажите, но моделите на виктимизација се разликуваат

Жените сразмерно имаат поголема веројатност од мажите да бидат убиени од член на семејството.

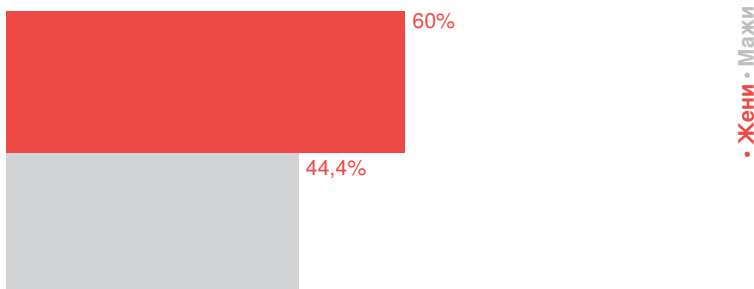
Од вкупно 40 жени убиени во периодот од 2012 до 2016 година, 15 биле убиени од член на семејството. Истото важи и за 27 мажи од 88 убиени мажи.

Убиства извршени од интимниот партнер во вкупните убиства, по пол, 2012-2016

Убиства од членови на семејството, според методот, 2012-2016

% на жртви убиени со огнено оружје во убиствата извршени од членови на семејството, по пол, 2012-2016

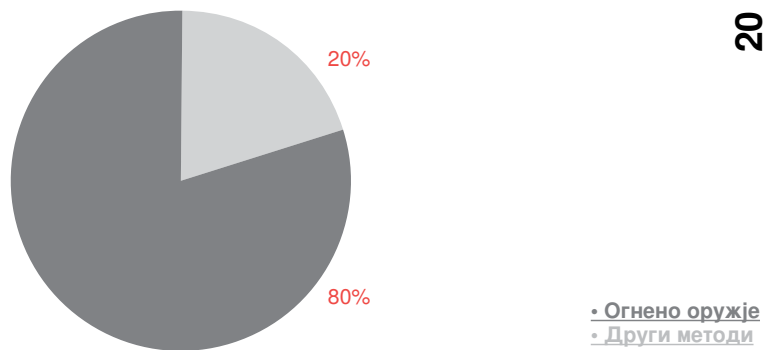
Секоја четврта убиена жена била убиена од нејзиниот интимен партнер

Жените се особено изложени на ризик од убиство од страна на интимниот партнер. 10 од 40 жени убиени во периодот меѓу 2012 и 2016 година биле убиени од нивниот интимен партнер. Во истиот период нема случаи на мажи убиени од нивните интимни партнери.

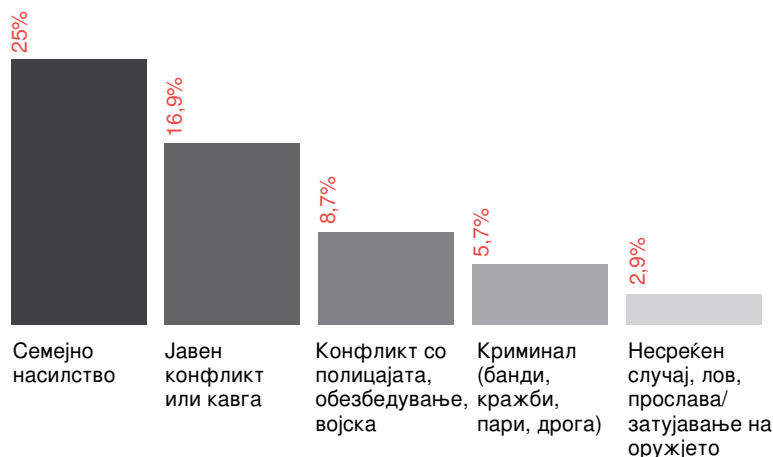
Секое второ лице убиено од член на семејството било убиено со огнено оружје

Огненото оружје е најчесто користено оружје при убиствата од страна на членови на семејството. 21 од 42 лица убиени од членови на семејството биле убиени со огнено оружје во периодот меѓу 2012 и 2016 година. Овде спаѓаат 12 мажи и 9 жени.

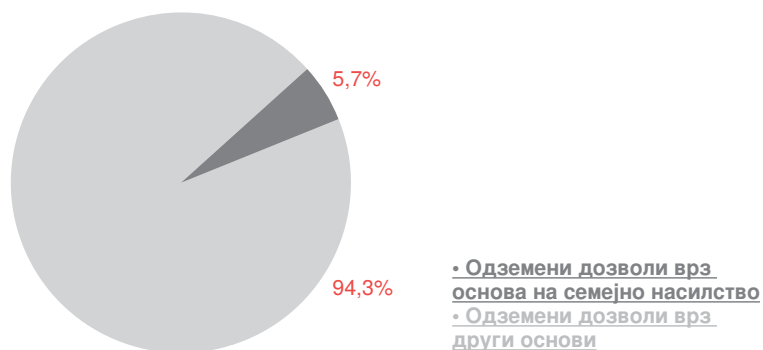
И покрај тоа што во апсолутен број мажите претставуваат најголем дел од жртвите, жените имаат сразмерно поголема веројатност да бидат убиени со огнено оружје од страна на член на семејството отколку мажите.

Жени убиени од интимниот партнер со огнено оружје и други методи, 2012-2016

Зачестеност на фатален исход според типот на инцидент, 2014-2018 (Извор: АВМП)

Одземени дозволи врз основа на семејно насилство од вкупно одземени дозволи, 2012-2016

20

80% од жените убиени од нивниот интимен партнер биле убиени со огнено оружје

Огненото оружје воопшто почесто се користи од интимните партнери за извршување убиства отколку од членовите на семејството. 8 од 10 жени убиени од нивните интимни партнери биле убиени со огнено оружје.

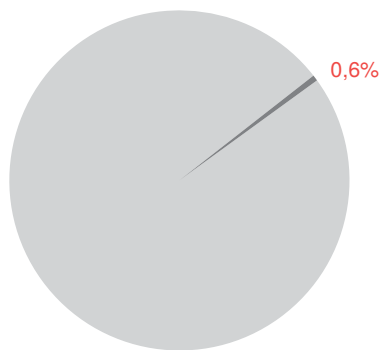
Секој четврти инцидент на семејно насилство што вклучувал огнено оружје имал смртен исход

Злоупотребата на огнено оружје во контекст на семејното насилство е изразено смртоносна. Веројатноста за смртен исход е најголема кај инциденти на семејно насилство кои вклучуваат огнено оружје и е 4,5 пати поголема отколку во криминални инциденти кои вклучуваат огнено оружје.

5,7% од сите одземени дозволи за огнено оружје се одземени врз основа на семејно насилство

Од вкупно 4914 лица чии дозволи биле одземени во текот на периодот од 2012 до 2016 година, 278 биле одземени заради семејно насилство. Сите одземени дозволи им припаѓале на мажи.

21

• Пријавени случаи на кривично дело семејно насилство во кои е пријавена злоупотреба на огнено оружје

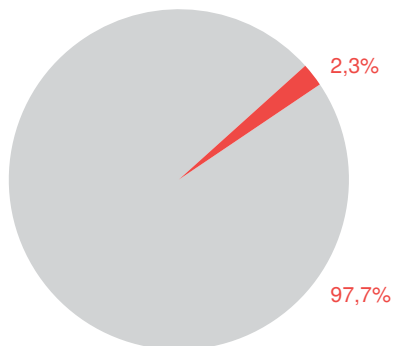
• Пријавени случаи на кривично дело семејно насилство

Пријавена злоупотреба на огнено оружје во случаи на кривично дело семејно насилство, по година, 2012-2016

22

Злоупотребата на огненото оружје е пријавена во само 0,6% од регистрираните кривични дела на семејно насилство

Од 4048 случаи на семејно насилство кои биле евидентирани во периодот 2012-2016 година, злоупотребата на огнено оружје е пријавена во само 23 случаи. Слично на ова, злоупотребата на огнено оружје е пријавена во само 4 од 640 случаи на кривични дела против сексуалната слобода.

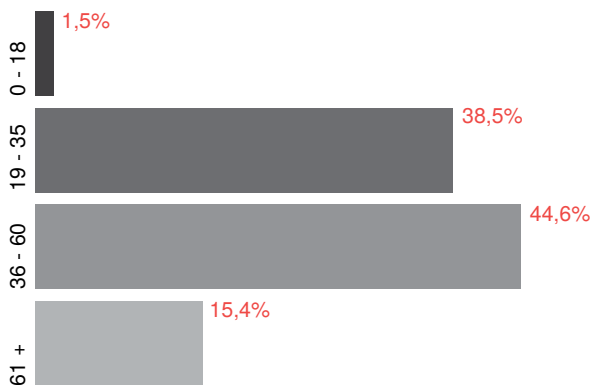
• Жени • Маже

Сторители на кривични дела извршени со огнено оружје, по пол, 2012-2016

4 / СТОРИТЕЛИ

97,7% од кривичните дела со огнено оружје биле извршени од мажи, а само 2,3% од жени

Огненото оружје претежно се злоупотребува од мажите. Од 1711 кривични дела со огнено оружје евидентирани во периодот од 2012 до 2016 година, 1672 биле извршени од мажи, а 39 од жени.

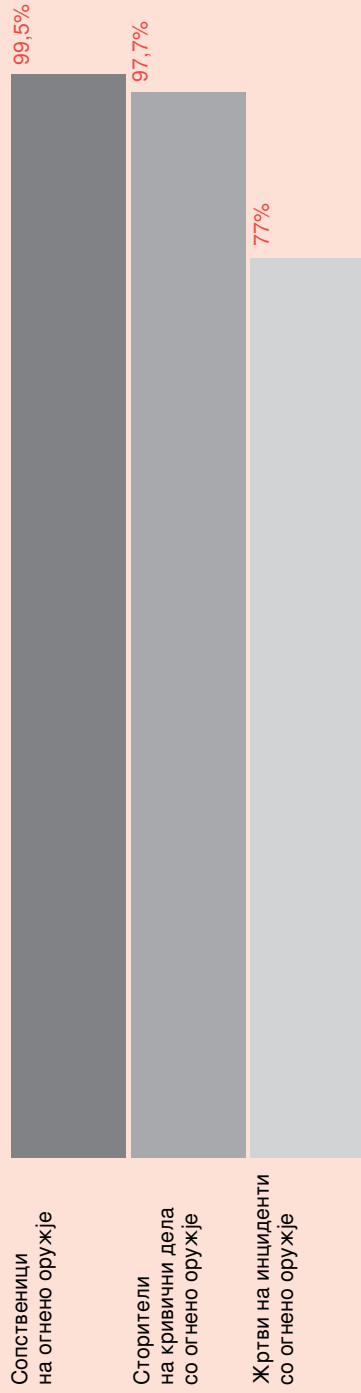
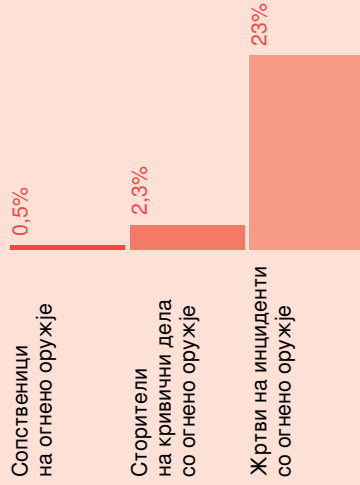

Маже сторители на убиства со огнено оружје според возраст, 2012-2016

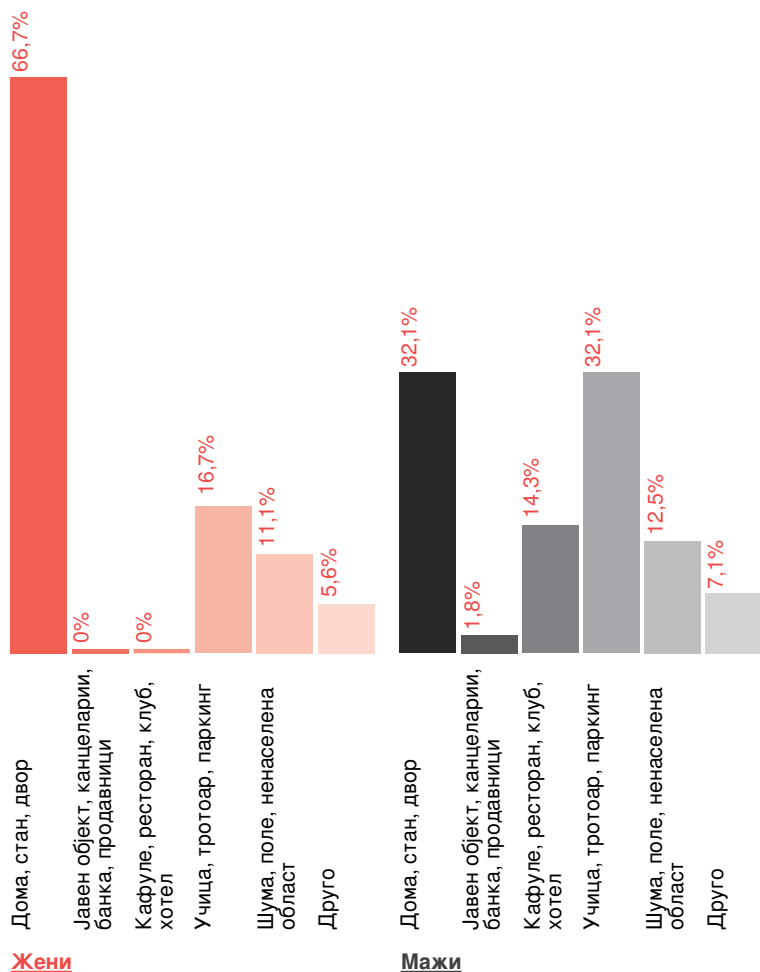
Сите убиства со огнено оружје биле извршени од мажи

Поголемиот дел од мажите сторители на убиства со огнено оружје се на возраст од 36 до 60 години, по што следат мажите оние на возраст од 19 до 35 години. Овие две возрастни групи заедно го сочинуваат огромното мнозинство на сторители на убиства со огнено оружје.

К

Мажите претставуваат 99,5% од сопствениците на огнено оружје и се сторители на 97,7% од кривичните дела извршени со огнено оружје. Тие исто така претставуваат мнозинство на жртвите на убиства и повреди од огнено оружје (77%), но се сразмерно почесто сторители отколку жртви на злоупотреба на огнено оружје. Жените, од друга страна, поседуваат само 0,5% од огненото оружје, претставуваат 2,3% од сторителите на кривични дела со огнено оружје, но се несразмерно застапени меѓу жртвите со 23%.

Жени

Мажи

Место на убиството со огнено оружје по пол, 2012-2016

66,7% од жените и 32,1% од мажите убиени со огнено оружје се убиени во нивните приватни простории

И жените и мажите честопати се убиени во домашна средина. Сепак, жените имаат двојно поголема веројатност од мажите да бидат убиени во нивните домови, станови или дворови. Две третини од жените убиени со огнено оружје во Северна Македонија биле убиени на вакви места.

Од друга страна, мажите имаат двојно поголема веројатност од жените да бидат убиени на улица и се изложени на поголем ризик на јавни места, како што се улици, тротоари и паркинзи.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

623.44:305-055.1/.2(497.17)"2012/2107"

БОЖАНИЋ, Драган, 1975-

Родот и малото оружје во Северна Македонија : кратки факти / [автор на овој извештај е Драган Божаниќ]. - Белград : УНДП СЕЕСАЦ, 2019 (Белград : Цицero). - 27 стр. : табеле, граф. прикази ; 30 см

Тираж 100.

ISBN 978-86-7728-283-7

а) Оружје -- Родни аспект -- Северна Македонија -- 2012-2017
-- Статистика б) Ватрено оружје -- Родни аспект -- Северна Македонија -- 2012-2017 -- Статистика

COBISS.SR-ID 281006860

*Empowered lives.
Resilient nations.*

South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse
for the Control of Small Arms and Light Weapons (SEESAC)

Bulevar Zorana Đinđića 64, 11000 Belgrade, Serbia

Tel: +381 11 415 5300

Fax: +381 415 5499

E-mail: seesac@undp.org

www.seesac.org

*This project is funded by
the European Union*

Working within the framework of:

Regional Cooperation Council

#SaferRegion